

1 ŞI 2 REGI

BIBLIA

DUPĂ TEXTUL EBRAIC

1 ȘI 2 REGI

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ
DE MARIA FRANCISCA BĂLTĂCEANU
ȘI MONICA BROȘTEANU

TRADUCERE, STUDII INTRODUCATIVE ȘI NOTE DE
MARIA FRANCISCA BĂLTĂCEANU, MONICA BROȘTEANU,
MELANIA BĂDIC, EMANUEL CONȚAC, OCTAVIAN FLORESCU,
VICTOR-LUCIAN GEORGESCU, CRISTINEL IATAN,
SORIN-IOAN LOGHIN, DELIA MIHĂILĂ, OVIDIU PIETRĂREANU,
TARCIZIU-HRISTOFOR ȘERBAN, SILVIU TATU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

© HUMANITAS, 2026, pentru prezenta ediție

CUPRINS

Abrevieri și sigle	7
Transliterări din ebraică	15
Notă asupra ediției	17
Cronologie	23
Introducere la cărțile Regilor	25
1 REGI	77
Note la 1 Regi	139
2 REGI	235
Note la 2 Regi	293
Bibliografie	355

TRANSLITERĂRI DIN EBRAICĂ

Consoane

א alef = '

ב ב bet = b, b

ג ג ghimel = g, ḡ

ד ד dalet = d, d̄

ה he = h (la final, fără mappiq, ^h)

ו waw = w

ז zain = z

ח het = ḥ

ט tet = ṭ

י yod = y

כ כ kaf = k, k̄

ל lamed = l

מ mem = m

נ nun = n

ס sameh = s

ע ain = '

פ פ pe = p, p̄

צ țade = ț

ק qof = q

ר reș = r

ש sin = ś

שׁ šin = š

ת ת taw = t, t̄

Vocale lungi

אֲ qameț = ā

אֵ țere = ē

אֹ holem = ō

אִ hireq gadol = ī

אֻ šureq = ū

אֱ holem waw = ō

Vocale scurte

אֶ segol = e

אִ hireq = i

אֲ patah = a

אָ qameț hatuf = o

אִ qibuț = u

אֵ ș^eva = e

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea de față urmează Textul Masoretic din *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), *editio quinta emendata* (1997), realizată după *Codex Leningradensis*.

Participanții la acest proiect aparțin mai multor confesiuni: ortodoxă, catolică, creștină după Evanghelie și penticostală, încercându-se astfel realizarea unui text acceptabil pentru toți. Domeniile de expertiză ale participanților sunt teologie, științe biblice, filologie clasică, orientalistică, istorie, arheologie, iudaism.

Traducătorii și-au propus să realizeze o versiune cât mai apropiată de textul ebraic, pe cât permite limba română. Registrul stilistic și lexical ales a urmărit păstrarea legăturii dintre prezenta versiune și alte traduceri care fac parte din tradiția biblică românească. Dacă în limba română veche nu există termeni care să denumească în mod adecvat realitățile din Orientul Apropiat Antic sau concepte specifice universului biblic, traducătorii au recurs, în ultimă instanță, și la termeni din registrul neologic al limbii, de ex. *fortăreață*, *anexă*, *antablament*.

Uneori contextul a impus folosirea unor termeni tehnici luați direct din ebraică, precum: *Debir*, *șofar*, *efod*, *cor*, *bat*, *qab*, *almug*, *rotem*. Sensul lor este explicat în notele *ad locum*.

S-au păstrat unele expresii specifice (de ex. „a sta în fața“ cu sensul de „a sluji“, „a se duce pe calea tuturor pământurilor“ cu sensul „a muri“; „cel vinovat să-și ducă pe capul său purtarea“; formule de jurământ ca „Așa să-mi facă Dumnezeu, ba încă și pe deasupra, dacă...“, „Viu este Domnul / Viu este Domnul și viu este sufletul tău...“), sau interogativele cu valoare puternic afirmativă (de ex. „Oare nu te-am pus să juri pe Domnul și nu ți-am pus în vedere zicând: ...?“).

S-a urmărit menținerea metaforelor, chiar dacă uneori ar putea suna mai neobișnuit pentru omul modern (de ex. „David, robul meu, să aibă, în toate zilele, o candelă înaintea mea în Ierusalim“; „Până când veți tot țopăi [ca pasărea] între două ramuri?“; „freamătul unei tăceri line“).

S-a acordat o atenție deosebită topicii – factor important de accentuare, dar și de conferire a unei anume muzicalități textului: „Preotul Urie a zidit altarul: întocmai cum a trimis regele Ahaz, din Damasc, așa a făcut preotul Urie“ (2Rg 16:11); „Zi de strămtorare, și de pedeapsă, și de ocară e ziua aceasta, căci copiii stau să iasă din pânțece, dar nu mai e putere să se nască“ (2Rg 19:3).

Textele care au valențe speciale au fost puse în pagină într-o manieră care face ușor de recunoscut registrul lor stilistic diferit (de ex. 2Rg 19:21-28, rostirea Domnului împotriva împăratului Asiriei). Cititorul știe, de bună seamă, că poezia ebraică nu are la bază rima, ci diverse construcții paralele și asonanțe sau aliterații, ultimele două procedee nefiind de obicei traductibile în limba-țintă. Un exemplu de structură cu valențe poetice este: „Degetul meu cel mic va fi mai gros / decât șalele tatălui meu. / Dacă tatăl meu v-a împovărat cu un jug greu, / eu îl voi face și mai greu. / Tatăl meu v-a certat cu bice, / iar eu vă voi certa cu harapnice!“ (1Rg 12:10-11).

Diferențele semnificative dintre Textul Masoretic, pe de o parte, și Septuaginta, Vulgata și Peșitta, pe de altă parte, precum și „expandările” hermeneutice din targumuri sunt semnalate și comentate în aparatul de note care însoțește traducerea. De asemenea, în unele locuri „disperate”, echivalările paralele din versiunile antice ne-au oferit o soluție, pe care am semnalat-o și în note.

S-a ținut seama de cazurile în care, față de textul scris (*ketiv* – de la *KTB* „a scrie”), Textul Masoretic însuși conține o emendare (*qere* – de la *QR'* „a citi”). Am adoptat forma *qere* ori de câte ori urmarea textului *ketiv* ar fi dus la un contrasens (de ex. 2Rg 3:24 sau 2Rg 16:5). Opțiunile acestea sunt explicate în note. Dacă uneori au fost necesare compliniri pentru înțelegerea textului, acestea au fost puse între paranteze drepte.

În notele care însoțesc traducerea, cititorul va întâlni ocazional referiri la cazuri de *tiqqūn sōp̄rīm*, adică „îndreptare, modificare, emendare a scribilor”. Expresia denumește corecturile introduse de cărturarii care au copiat și „stabilizat” textul biblic de-a lungul timpului. Termenul aramaic *tiqqūn* are în general înțelesul de „pregătire” sau „aranjare” (de ex. a fructelor), dar a ajuns să fie folosit și cu înțelesul de „îmbunătățire” sau „restaurare”. În partea aramaică a VT, din aceeași familie cu verbul *t̄qēn* „a fi/sta drept”, răd. *TQN*, „a fi drept”, este folosit doar verbul la forma *hofal* în Dan 4:33 [4:36]. Prin *tiqqūnē* *sōp̄rīm* înțelegem deci „corecturi ale scribilor”, *i.e.* corecturi făcute de scribi, cel mai adesea din scrupul teologic, pentru a evita asocieri de cuvinte ireverențioase sau situații neverosimile, mai ales dacă ele fac referire la Numele lui Dumnezeu. Prin acumularea treptată a acestor modificări, semnalate în diverse surse rabbinice, s-a cristalizat o listă clasică de emendări, în număr de optsprezece, care au fost menționate în așa-numita *Massora*

Gedola („Masora mare“). Dintr-o formă timpurie a listei (vezi *Mekhilta* la Ex 15:7) avem cunoștință de două *tiqqūnē' sōp̄'rīm* prezente în cărțile Regilor (vezi notele la 1Rg 12:16 și 2Rg 8:10).

Privitor la așezarea în pagină, s-a ținut seama și de împărțirea în paragrafe din ediția originală.

Notele explicative însoțesc textul traducerii la sfârșitul fiecărei cărți. Ele oferă atât variantele semnificative din principalele versiuni antice (Septuaginta, Vulgata și Peșitta), cât și comentarii care ajută la mai buna înțelegere a textului: explicarea anumitor *realia*, lămurirea unor concepte specific biblice, evidențierea unor paralele cu alte texte biblice sau din literatura/istoria Orientului Apropiat Antic și din literatura universală, posibile emendări ale textului sau redarea sensului literal atunci când unele emendări foarte probabile au fost acceptate în traducere.

În privința trimiterilor din note la alte texte biblice, dacă nu apare nici o indicație, referința este la volumele publicate deja în seria „Biblia după textul ebraic“ (*Geneza, Exodul–Leviticul, Numerii–Deuteronomul, Iosua–Judecătorii, 1–2 Samuel*).

Numele proprii au fost redată într-o transliterare simplă, urmând ca în note să apară o transliterare cât mai exactă științific. Conform principiilor ortografice generale, numele deja intrate în limbă au fost redată așa cum sunt ele tradițional cunoscute (de ex. Solomon, nu Șlomo; Samaria, nu Șomron; Elisei, nu Elișa, Ilie, nu Eliahu). În cazul unor nume mai puțin cunoscute, traducătorii au introdus forme ebraizante (Rehoboam, Țedeqia, Molek), în defavoarea celor care, deși au o vechime considerabilă în tradiția biblică românească, trădează o influență septuagintală (Roboam, Sedechia, Moloh).

Traducerea se adresează unui grup larg de cititori, profilul de bază al destinatarului fiind omul interesat de probleme biblice, fără să dețină o pregătire specializată în domeniu.

Ținând seama că este vorba de un text care provine dintr-un trecut îndepărtat, că există o tradiție îndelungată a traducerii Bibliei în limba română și că textul rămâne contemporan cu toate generațiile, s-a urmărit echivalarea lui într-o limbă actuală, firească, evitând atât arhaismele devenite aproape de neînțeles, cât și neologismele stridente și lipsite de conotații poetice.

Am dorit astfel să ne apropiem, pe cât posibil, de frumusețea originalului: pentru omul credincios ea este „semnătura“ Duhului lui Dumnezeu.

CRONOLOGIE

Regii din Iuda

Rehoboam 933–916 î.H.
Abiam 913–911 î.H.
Asa 911–870 î.H.

Iosafat 870–848 î.H.
Iehoram 848–841 î.H.
Ahazia 841 î.H.
Regina Atalia 841–835 î.H.
Iehoaş 835–796 î.H.
Amația 796–781 î.H.
Uzzia/Azaria 781–740 î.H.
Zaharia (6 luni) 740 î.H.
Iotam 740–736 î.H.
Peqahia 738–737 î.H.
Ahaz 735–716 î.H.

Ezechia 716–687 î.H.
Manase 687–642 î.H.
Amon 642–640 î.H.
Iosia 640–609 î.H.

Profeții

Ahia

Ilie
Micaiehu

Elisei

Amos, Iona
Osea

Miheia

Isaia

Țefania

Regii din Israel

Ieroboam 931–910 î.H.
Nadab 910–909 î.H.
Bașa 909–886 î.H.
Ela 886–885 î.H.
Zimri 7 zile în 885 î.H.
Omri 885–875 î.H.
Ahab 875–853 î.H.
Ahazia 853–852 î.H.
Ioram 852–841 î.H.

Iehu 841–814 î.H.
Ioahaz 814–798 î.H.
Ioaș 798–783 î.H.
Ieroboam II 783–743 î.H.
Șallum (1 lună) 743 î.H.
Menahem 743–738 î.H.

Peqah 737–732 î.H.
Hoșea 732–723 î.H.
Căderea Samariei 722 î.H.

Regii din Iuda	Profeții	Regii din Israel
Ioahaz 609 î.H.	Naum	
Iehoiachim 609–598 î.H.	Ieremia Habaquq?	
Iehoiachin 3 luni în 598		
Țedeqia 597–587 î.H.	Iezechiel	
Distrugerea Ierusalimului 586 î.H.		

INTRODUCERE LA CĂRȚILE REGILOR

DENUMIRE

Ca și cele două cărți ale lui Samuel, următoarele două cărți, ale Regilor, constituie o unitate literară, care acoperă circa patru sute de ani de istorie, de la urmașii lui David (cca 960 î.H.) până la cucerirea babiloniană (587 î.H.). Evreii denumeau o carte a Scripturii folosind primele două cuvinte. În cazul nostru acestea sunt „Regele David“. Împărțirea acestui corpus în două pentru a-l face mai ușor de mânuit apare la versiunea LXX, unde titlurile sunt 3 și 4 „[Cărțile] Regatelor“ (gr. *basileiōn*). Locul unde se împarte textul (în mijlocul domniei lui Ahazia) nu se justifică narativ; totuși edițiile moderne ale Bibliei ebraice au preluat împărțirea din LXX.

Tema principală o constituie creșterea, divizarea și, în final, căderea regatului davidic (dar sunt și multe alte teme importante). Regatul atinge apogeul în timpul domniei lui Solomon, odată cu ridicarea și sfințirea Templului din Ierusalim (1Rg 8); urmează însă un declin constant, spiritual și material, până la distrugerea Templului și exilarea ultimului rege davidic (2Rg 25).

STRUCTURĂ ȘI CONȚINUT

Cărțile Regilor au o structură tripartită. Partea întâi se ocupă de domnia lui Solomon peste regatul israelit unitar (1Rg 1–11), partea a doua – de cele două regate, Israel în nord și Iuda în sud (1Rg 12–2Rg 17), iar partea a treia – doar de regatul lui Iuda, care are un rege davidic (2Rg 18–25). Figurile regilor sunt în general șterse, cu excepția lui Solomon, Ezechia și Iosia; în schimb, după despărțirea în două regate, narațiunea e dominată de doi mari profeți: Ilie (1Rg 17–2Rg 1) și Elisei (2Rg 3–13), a căror activitate e singura dătătoare de speranță în declinul general. Probabil de aceea tradiția iudaică a așezat 1–2Rg în secțiunea canonică a „Profeților Timpurii“ (*Neviim rișonim*). Vezi și Introducerea la *Iosua–Judecători*.

Din punct de vedere literar, primele 11 capitole sunt diferite de restul cărții; ele decurg firesc din 1–2Sam, preluând tipare de acolo. Însă, după divizarea regatului, autorul/autorii relatează despre fiecare rege potrivit unui tipar stilizat, oficial, adesea de-a dreptul sec, având următoarele elemente: data urcării pe tron corelată cu anii de domnie ai regelui din celălalt regat; totalul anilor de domnie; pentru regii din Iuda, vârsta la urcarea pe tron și numele mamei, iar pentru cei din Israel, numele tatălui. Se menționează și capitala (pentru Regatul lui Iuda este întotdeauna Ierusalim, iar pentru Regatul lui Israel, Tirța, apoi Samaria). Toți sunt evaluați în funcție de fidelitatea față de YHWH și mai ales față de Templul din Ierusalim: modelul pozitiv este David, iar cel negativ, Ieroboam I (se menționează în mod repetat „păcatul casei lui Ieroboam“ care „l-a dus în păcat pe Israel“). După o înșiruire mai mult sau mai puțin sumară a evenimentelor fiecărei domnii, cititorul este trimis la sursa de unde provin informațiile, dar care s-a pierdut: *Cartea cronicilor regilor lui Iuda* și *Cartea cronicilor regilor lui Israel*. Titlul ar sugera